Điều kiện khí tượng nông nghiệp của cây khoai tây và ngô vụ đông ở đồng bằng Bắc Bộ

KS. Khương Văn Biên
Trạm Dự báo và Phục vụ KTTV tỉnh Ninh Bình

Vụ đông ở đồng bằng Bắc Bộ đang trở thành vụ sản xuất quan trọng. Năng suất và tổng sản lượng của vụ đông phụ thuộc nhiều vào diễn biến của thời tiết. Điều kiện khí tượng nông nghiệp của một số cây trồng chính trong vụ đông thường diễn ra như sau:

I. Cây khoai tây

Thời gian sinh trưởng 90 -100 ngày, có hai thời kỳ sinh trưởng quan trọng:

- Thời kỳ sinh trưởng thân lá,
- Thời kỳ hình thành củ.

Thời kỳ sinh trưởng thân lá: yêu cầu nhiệt độ 20 -25^{0}C, cần ánh sáng ngày dài, độ ẩm đất 60 - 70%. Thời gian sinh trưởng thân lá 33 - 35 ngày (±5 đến 6 ngày) tuỳ theo thời tiết từng năm.

Thời kỳ hình hành củ của khoai tây thường 40 - 50 ngày, chiếm 50 - 60% thời gian sinh trưởng, yêu cầu nhiệt độ 16-18^{0}C là thích hợp và ưa ánh sáng ngày ngắn. Độ ẩm đất 70 - 80%. Biên độ nhiệt độ ngày và đêm lớn, tạo điều kiện cho củ lớn nhanh và tích luỹ nhiều hợp chất hữu cơ.

Thời vụ trồng khoai tây ở đồng bằng Bắc Bộ thường từ 01 - X đến 15 - XI, tốt nhất là 10 - X đến 10 - XI. Trồng vào thời đoạn này nhiệt độ, ánh sáng rất thích hợp cho thân, lá phát triển và hình thành củ trong tháng XI và tháng XII, hai tháng này có nhiệt độ, ánh sáng phù hợp, biên độ nhiệt độ ngày và đêm 8 - 12^{0}C, thuận cho củ lớn nhanh. Không nên trồng khoai tây từ 15 - XI trở đi, vì trồng ở thời kỳ này gặp rét, ảnh hưởng đến sinh trưởng thân lá và năng suất thấp.

Muốn trồng ở thời vụ trên, cần phải giải quyết một số vấn đề sau:

- Cơ cấu giống lúa vụ mùa phải có một số giống ngắn ngày để thu hoạch vào nửa tháng IX trở đi.
- Khắc phục mưa lớn bằng biện pháp trồng khoai tây trên đất ướt theo kỹ thuật trồng mô; cần có giống, phân bón, đất bột, rơm rạ để làm mô, kịp thời ứng phó với các trận mưa lớn.
- Tận dụng đặc tính sinh lý và chỉ tiêu khí tượng nông nghiệp của cây khoai tây. Thời kỳ cây con và phát triển thân lá, yêu cầu nhiệt độ 20-25^{0}C, độ ẩm trên đồng ruộng 80 - 85% và ánh sáng ngày dài. Từ cuối tháng IX đến trung tuần tháng XI thực tế nhiệt độ 21 - 26^{0}C, độ ẩm 80 - 85%, trung bình mỗi ngày 5 - 7 giờ nắng. Nếu trồng ở thời đoạn này bệnh hại khoai tây nhất là bệnh nấm mốc sương chưa có điều kiện phát triển. Khi khoai tây phình củ vào tháng XI trở đi, nhiệt độ 18 - 20^{0}C, biên độ nhiệt độ ngày đêm lớn (8 - 12^{0}C), độ ẩm 80 - 85% và ánh sáng ngày ngắn, củ lớn nhanh. Thời kỳ khoai tây làm củ cần nước nên phải luôn giữ cho đất đủ ẩm.

II. Cây ngô

Yêu cầu về ngoại cảnh có 6 thời kỳ:

- Nảy mầm: từ khi hạt trương nước đến khi nảy mầm cần nhiệt độ 25 -30^{0}C, nhiệt độ nhỏ hơn 10 - 12^{0}C ảnh hưởng xấu đến nảy mầm. Nước cần 45% so với trọng lượng hạt, đủ không khí, nếu yếm khí hạt bị thối.

- Nảy mầm đến 3 lá: thời kỳ này kéo dài 5 - 7 ngày, cần nhiệt độ 20 - 25^{0}C, độ ẩm đất 60%. Đất cần thoáng, nếu bị mưa dí đất, cây non bị cằn cỗi lá vàng.

- Thời kỳ 3 lá đến cứt gián: cần nhiều dinh dưỡng, yêu cầu nhiệt độ 23 - 25^{0}C, cần nhiều nước hơn, nên độ ẩm đất 70 - 80% là tốt.

- Cứt gián đến trổ cờ: yêu cầu ngoại cảnh rất khắc khe, nhiệt độ thích hợp 20 - 25^{0}C, ẩm độ đất cũng khoảng 70 - 80%.

- Trổ cờ: tung phấn - phun râu và thụ phấn chỉ kéo dài 10 - 15 ngày, thời kỳ này quyết định đến năng suất, yêu cầu nhiệt độ 20 - 22^{0}C, nếu dưới 20^{0}C ảnh hưởng đến tung phấn; độ ẩm đất 70%, nếu độ ẩm đất cao quá kéo dài (8 - 9 ngày) sẽ làm giảm năng suất.

- Thời kỳ chín: yêu cầu nhiệt độ 20 - 25^{0}C, giai đoạn đầu độ ẩm đất 70 - 80%, giai đoạn sau độ ẩm đất 60 - 70%. Nếu độ ẩm đất cao hơn kéo dài thời kỳ chín, thấp hơn và gặp nhiệt độ cao sẽ bị chín ép.

Trồng ngô cần đặc biệt chú ý đến chọn giống và thời vụ.

- Giống: tăng nhanh tỷ lệ lai có năng suất cao như LVN10, LVN20, bioseed, pacific.

- Thời vụ:

Ngô lai năng suất cao trồng kết thúc trước 20 - IX.

Ngô lai năng suất khá cao trồng kết thúc trước 25 - IX.

Các giống ngô khác kết thúc trước 05 - X.

Tranh thủ gặt đến đâu trồng ngô đến đấy, thực hiện "sáng lúa - chiều ngô", chuẩn bị sẵn bô ngô để gặt xong lúa là có bô ngô đặt ngay mới kịp thời vụ.

Ngô gieo đầu vụ đông (15 - IX đến 10 - X) thường gặp mưa to, gây khó khăn cho khâu làm đất và gieo trồng. Nhưng tiếp theo các thời kỳ sinh trưởng phù hợp với điều kiện thời tiết, đảm bảo an toàn cao. Nếu trồng muộn từ nửa tháng X trở đi, khi bước vào thời kỳ tung phấn phun râu vào nửa cuối tháng XII đến đầu tháng I thường gặp rét gây tác hại nghiêm trọng.

Điều kiện khí tượng nông nghiệp vụ đông ở đồng bằng Bắc Bộ, tuy gặp một số khó khăn như mưa to đầu vụ, rét và hạn cuối vụ, nhưng về cơ bản vẫn thuận cho cây trồng. Cần quan tâm đến qui hoạch vùng làm vụ đông, giống thích hợp, đảm bảo thời vụ, đủ phân bón và chú trọng về biện pháp thủy lợi như tưới tiêu nước chủ động. Mặt khác, cần nắm vững và vận dụng kịp thời điều kiện khí tượng nông nghiệp vào từng loại cây trồng. Giải quyết tốt các vấn đề nêu trên sẽ đảm bảo có được vụ đông ăn chắc về ba mặt: diện tích, năng suất và tổng sản lượng.